

آموزش جغرافیایی کشاورزی و تحلیل نیاز دانشجویان برای این گونه آموزش ها

(مورد مطالعه: دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز)

خدیجه حیدری^۱، غلامحسین زمانی^۲

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد بخش ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه شیراز

^۲ عضو هیئت علمی بخش ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه شیراز

خرداد ۹۵

آدرس: شیراز، باجگاه، دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز، بخش آموزش و ترویج کشاورزی

تلفن: ۰۷۱۳۶۱۳۸۳۴۶

کدپستی: ۷۱۹۷۷-۷۷۸۸۹

آموزش جغرافیایی کشاورزی و تحلیل نیاز دانشجویان برای این گونه آموزش ها

(مورد مطالعه: دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز)

چکیده

شناخت جغرافیای کشاورزی بعنوان یک نقص در برنامه های آموزش کشاورزی در سطوح عالی مطرح است در حالی است که در کشور تنوع شرایط اقلیمی و جغرافیایی پتانسیل های متعددی را برای توسعه کشاورزی و روستایی فراهم آورده است. هم چنین سطح توسعه یافتگی بخش کشاورزی یک کشور در مناطق مختلف به دلیل برخورداری از موقعیت های جغرافیایی مختلف متفاوت است، لذا یکی از راه هایی که می تواند در شناسایی پتانسیل های مناطق خاص در تولید محصولی خاص نقش عمده ای داشته باشد علم جغرافیای کشاورزی است. و از آنجا که انگیزه عامل اساسی برای موفقیت آتی دانشجویان در مشاغل مرتبط با کشاورزی محسوب می شود، این مطالعه با هدف تحلیل نیاز دانشجویان دانشکده کشاورزی برای آموزش جغرافیای کشاورزی در چهار بعد انگیزه زیستی، هویتی، رفاهی و آرمانی و عوامل تاثیر گذار روی آن مورد مطالعه قرار گرفته است. جامعه آماری دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز بوده که از میان آنان ۵۰ نفر با روش نمونه گیری تصادفی انتخاب گردیدند. ابزار مورد سنجش پرسشنامه بوده و نهایتا داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج حاصله حاکی از این بود که بیشترین نیاز دانشجویان جهت یادگیری این موضوع از نوع آرمانی و رفاهی بوده است اما در کل ۴ بعد انگیزه که باهم در نظر گرفته شود میانگینشان ۲/۳ هست که در سطح متوسط قرار دارد. در نهایت با توجه به یافته های تحقیق، راهکارهایی جهت افزایش انگیزه دانشجویان ارائه شد.

کلمات کلیدی: جغرافیای کشاورزی، انگیزه دانشجویان و پتانسیل منطقه

مقدمه

کشاورزی ایران به دلیل وجود عوارض طبیعی گوناگون، کوهها، کویرها، رودها، دریاچه ها، جنگلها، مراتع، دشتهای و جلگه های متعددی، شرایط اقلیمی متنوع و مناسبی را برای رویش بسیاری از نباتات فراهم آورده است. کشاورزی که کانون فعالیت های مربوط به آن در روستاها قرار دارد، توانسته از نظر اشتغال زایی، ایجاد ارز، تأمین درآمد و سهم آن در تولید ناخالص ملی، تأمین نیازهای مصرفی جمعیت و همچنین کمک به توسعه پایدار روستاها موقعیت ممتازتر و مطلوبتری را نسبت به سایر بخش های اقتصادی کسب کند. بنابراین تقاضای روزافزون به مواد غذایی، اهمیت مواد خام کشاورزی به عنوان زمینه رشد صنعت و متکی بودن اقتصاد اغلب کشورهای توسعه نیافته به تولیدات کشاورزی بیش از پیش لزوم توجه به توسعه بخش کشاورزی را آشکار می سازد.

تنوع اقلیم و آب و هوا امکان تولید هر محصول و امکان جایگاه تعیین کننده گی را در بازارهای جهانی و منطقه ای دارد. اقلیم کشور ما از شرایط میکروکلیمایی هم برخوردار است یعنی در یک منطقه سردسیری مانند استان اردبیل منطقه ای مانند مغان وجود دارد که شرایط گرمتری دارد و امکان تولید حتی محصولات گرمسیری هم هست یا زمانی که در منطقه شمال کشور سرما حکمفرما است در منطقه جنوب کشور امکان کشت همه گونه محصولات کشاورزی است و چنین شرایط خاصی در کمتر جای دنیا وجود ندارد.

بنابراین شناخت توانایی ها و آمایش سرزمین امروزه یکی از گامهای مهم در راستای توسعه پایدار و شناخت دقیق مناطق می باشد (جمعه پور، ۱۳۸۴). هنر کشت محصولات زراعی در مقیاس وسیع با توجه به محیط زیست طبیعی و موقعیت انسانی با علم جغرافیای کشاورزی محقق می شود (دهقانیان، ۱۳۹۰). به طور کل سطح توسعه یافتگی بخش کشاورزی یک کشور در مناطق مختلف به دلیل برخورداری از موقعیت های جغرافیایی مختلف متفاوت است، اما از آنجا که هر منطقه با داشتن پتانسیل های بالا در زمینه خاص می تواند در تولید محصولی خاص جایگاه بالایی داشته باشد، لذا یکی از راه هایی که می تواند در شناسایی این پتانسیل ها نقش عمده ای داشته باشد علم جغرافیای کشاورزی و مهم تر از آن آموزش این علم می باشد.

اگرچه تعاریف مختلفی از جغرافیای کشاورزی از دید هیلمن، برنهارد، اوترمبا، ریدز، آندره و ... وجود دارد اما هدف اصلی جغرافیای کشاورزی به طور کل بررسی جغرافیایی در ارتباط با تفاوت های ناحیه ای و نوسانات مکانی شکل های کشاورزی و تبعات جغرافیایی مربوط به آنها و همچنین کمک به توصیف کمی چگونگی توزیع ناحیه ای می باشد. بنابراین از یک متخصص جغرافیای کشاورزی و یا جهت اجرای آمایش سرزمین سه سوال مطرح می شود: کشاورزی از چه نوع است؟ در چه مکانی قرار دارد و چرا آنجا باشد؟

اما از آنجا که کشاورزی در نظام تولید اقتصادی، اشتغال، تامین غذا و ... نقش غیر قابل انکاری دارد و یکی از دلایلی که می تواند در پایین آوردن این نقش و بروز خسارت در کشاورزی نقش بارزی داشته باشد عدم آگاهی کافی از جغرافیای کشاورزی مناطق مربوطه می باشد، برنامه آموزش جغرافیای کشاورزی می تواند یک برنامه پیشگیرانه و ارتقایی به منظور بالا بردن و ارتقا سطح تولید کشاورزی و پیشگیری از خسارت احتمالی به کشاورزان و محصولات کشاورزی تهیه شود.

جغرافیای کشاورزی یکی از شاخه های جغرافیاست که شاید بیشترین تحقیق را در طول کمتر از یک قرن حیات خود داشته است. این تغییرات در مفهوم، اهداف و وظایف جغرافیای کشاورزی موجب نوعی تحول بنیادی در این شاخه علمی شده است که گویاتر و شفاف تر از همه، روند تحول دیدگاه جغرافیای کشاورزی به فضا هست (نوری، ۱۳۷۹).

جغرافیای کشاورزی در سال ۱۹۱۱ توسط هیلمن به نقل سنیگ و دیلون این چنین تعریف شده است: جغرافیای کشاورزی مطالعه مقایسه ای کشاورزی کشورها و قاره ها است (سنیگ و دیلون، ۱۳۷۴، ص ۱۱). مفهوم فوق تقریباً مفهوم اساسی تعاریف جغرافیای کشاورزی تا بعد از نیمه دوم قرن گذشته بود. از دهه ۱۹۶۰ به این سو بتدریج تعاریف و مفاهیم جغرافیای کشاورزی تغییر یافت. اوترمبا در سال ۱۹۷۶ جغرافیای کشاورزی را علم برنامه ریزی و سازماندهی فضایی کشاورزی تعریف میکند (روتر، ۱۹۸۸). آندره در سالهای بعد (۱۹۸۱) با تأکید بر مفهوم مورد نظر اوترمبا، به ابعاد تحلیل فضایی در جغرافیای کشاورزی شفافیت بیشتری می دهد و جغرافیای کشاورزی را علمی تعریف می کند که تفاوت های کشاورزی سطح کره زمین را با تمامی روابط طبیعی، اجتماعی و اقتصادی هر ناحیه مطرح می کند (سنیگ و دیلون، ۱۳۷۴، ص ۱۱).

با مقایسه تعاریف جغرافیای کشاورزی از گذشته تا سالهای اخیر، چند تغییر اساسی در نگاه جغرافیای کشاورزی بخوبی قابل تشخیص است:

الف) اهمیت یافتن عنصر محیط در جغرافیای کشاورزی

ب) تعمیق مبحث تفاوت های مکانی در ابعاد مختلف طبیعی، انسانی و اجتماعی

ج) اهمیت مطالعات ارزیابی محیطی، برنامه ریزی و مطالعات کاربردی

د) نگاه همه سونگر و سیستمی به محیط و عوامل محیطی

جغرافیای کشاورزی طبعاً وظیفه ای متناسب با این تعریف بر عهده دارد. در این زمینه آندره معتقد است که یک وظیفه اساسی جغرافیای کشاورزی، تحلیل فضاهای ساختاری کشاورزی و تحلیل سازمان فضایی با تمام پیوستگی های طبیعی، اقتصادی و اجتماعی مرتبط با فضای کشاورزی است (آندره، ۱۹۸۳، ص ۳۴).

سنیگ و دیلون بیان داشته اند که جغرافیای کشاورزی نه تنها با توصیف زراعت یا تولید محصول در مکانهای معینی ارتباط دارد، بلکه به انجام ارزیابی جغرافیایی از تفاوت های ناحیه ای و ارتباط مکانی پدیده های کشاورزی نیز می پردازد (سنیگ و دیلون، ۱۹۷۴، ص ۱۸).

سیک می گوید: جغرافیای کشاورزی، امروزه اجازه ندارد در تصویر خارجی فضای کشاورزی محبوس بماند، بلکه بایستی مسائل زیربنایی بسیاری را در زمینه های مختلف ارتباط و تعامل بین انسان و رفتار اقتصادی او در محیط تبیین کند (سیک، ۱۹۸۳، ص ۵).

جغرافیای کشاورزی از سویی وظیفه بررسی و تبیین الگو، سازمان و ساختار فضایی کشاورزی و تفاوت های آن را در ابعاد مختلف مکانی بر عهده دارد و از سویی جهت ارائه راهبردهای عملیاتی برای بهره وری بهینه از محیط به منظور توسعه کشاورزی، در ناحیه معین تلاش می کند. این هدف جغرافیای کشاورزی در مرحله اول با مطالعه و ارزیابی عوامل متشکله محیط کشاورزی بصورت مجرد، در ابعاد مختلف طبیعی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی پیگیری می شود و در ادامه از طریق تجزیه و تحلیل مجموعه پیوسته عناصر محیطی در قالب واحد (محیط کشاورزی)، در نگاهی همه سونگر و سیستماتیک جهت تعیین قابلیت و ارائه الگوی مناسب بهره وری کشاورزی و تعیین نواحی همگن دنبال می شود.

بنابراین هدف کلی از این پژوهش شناخت اهمیت جغرافیای کشاورزی و تحلیل نیاز دانشجویان برای این گونه آموزش ها می باشد. و اهداف اختصاصی شامل آشنایی دانشجویان با محصولات نقاط مختلف کشور، آگاه شدن از انگیزه دانشجویان در رابطه با یادگیری جغرافیای کشاورزی و رسیدن دانشجویان به یک درک از جغرافیای کشاورزی می باشد.

روش پژوهش

در این پروژه برای حل این مسئله از رهیافت رها استفاده شده که دارای ۴ مرحله می باشد:

۱- توصیف وضعیت موجود: (شامل توصیف وضعیت مطلوب، تحلیل وضعیت مطلوب و موجود، تشخیص نیاز و تعریف مسئله می باشد) در این مرحله باید وضعیت موجود جغرافیای کشاورزی در دانشکده کشاورزی در نظر گرفته شود و ببینیم وضعیت مطلوب چیست و مشکل را به طور دقیق تعریف کنیم.

۲- تجزیه و تحلیل مسئله: در این مرحله بایستی مشکل را تحلیل و تجزیه کنیم به جمع آوری اطلاعات بپردازیم.

۳- تدوین فرضیه ها و راه حل های ممکن: در این مرحله بایستی راه حل های ممکن برای حل مسئله را پیدا کنیم.

۴- آزمون راه حل: در این مرحله راه حل را عملی می کنیم.

این تحقیق از نوع پژوهش توصیفی می باشد. هم چنین برای سنجش انگیزه دانشجویان برای یادگیری جغرافیای کشاورزی از روش تحقیق پیمایشی (Survey Research) استفاده شد. پس از تعیین جامعه مورد مطالعه بر اساس نمونه گیری حجم نمونه تعیین شد. سپس به جمع آوری اطلاعات در جمعیت نمونه مبادرت شد. در زیر موارد مذکور به تفصیل ذکر خواهند شد.

منطقه و جامعه مورد پژوهش

دانشجویان دانشکده کشاورزی بعنوان جامعه مورد پژوهش در نظر گرفته شد. پس از آن، آن دسته از دانشجویانی که در نمونه گیری وارد شدند بعنوان جمعیت وارد شده در نمونه، مورد مطالعه قرار گرفتند.

مبنای نمونه گیری در این پژوهش نمونه گیری ساده تصادفی بوده است و مجموعاً ۵۰ دانشجو، بطور تصادفی انتخاب شدند و مورد مصاحبه قرار گرفتند. و برای گردآوری داده ها از پرسشنامه که بر اساس طیف لیکرت مرتب شده بود استفاده شد و روایی آن توسط متخصصین تصحیح و تایید گردید. و پرسشنامه دارای ۱۶ گویه ۵ گزینه ای (هیچ، کم، متوسط، زیاد و بسیار زیاد) و هم چنین تعدادی سوال عمومی که شامل سن، جنسیت، وضعیت اقتصادی خانواده، محل سکونت و وضعیت تاهل بود.

علاوه بر متغیر های فردی، بقیه متغیرها در بعد انگیزشی بوده است و شامل انگیزه های زیستی، هویتی، رفاهی و آرمانی می باشد که هر کدام با ۴ گویه سنجیده شده است به این صورت که :

انگیزه زیستی با گویه های درآمد، تأمین مایحتاج زندگی، فراهم بودن امکانات و شرایط لازم برای زندگی و فراهم بودن امنیت شغلی سنجیده شد.

انگیزه آرمانی با گویه های کسب رشد و بالندگی، ارضای حس کنجکاوی و جستجوگری، آشنایی با روشها و شیوه های نوین علمی و دانش و توانایی و مهارت لازم در این زمینه سنجیده شد.

انگیزه هویتی با گویه های کسب رضایت خانواده و دوستان، کسب محبوبیت و منزلت اجتماعی، برای اثبات خود به دیگران و امکان کسب افتخارات و شناخته شدن در جامعه سنجیده شد.

و در آخر هم انگیزه رفاهی که با گویه های ایجاد روحیه شاد و لذت بخش، هیجان انگیز بودن یادگیری، لذت بردن از زندگی، ارتباط زیاد با افراد متخصص سنجیده شد.

روشهای آماری پژوهش

کلیه، محاسبات این پژوهش، بوسیله، نرم افزار کامپیوتری Spss و Excel انجام خواهد گرفت.

بحث و یافته ها

نقش آموزش جغرافیای کشاورزی با الگوی رها:

فاز اول: توصیف وضعیت موجود آموزشهای جغرافیای کشاورزی و نیاز دانشجویان برای یادگیری این مبحث

در حال حاضر دانشکده کشاورزی در زمینه آموزشهای جغرافیای کشاورزی هیچ برنامه ای ندارد و نیازهای آموزشی رشتههای مختلف در زمینه جغرافیای کشاورزی مورد توجه نبوده است و در نتیجه امکان آرایه آموزشهای متناسب و کاربردی در رابطه با این موضوع مهم در این دانشکده فراهم نیست. یک دانشجوی کشاورزی باید در زمینه جغرافیای کشاورزی اطلاعات کافی داشته باشد که بتواند با اطلاع از این موضوع مهم باعث توسعه کشاورزی شود. در این جا ضرورت های این آموزش ها را در این دانشکده بیان میکنیم:

۱- برای هر دانشجوی کشاورزی ضرورت دارد که محیط کشاورزی را بشناسد و به ارتباط میان پدیده های مختلف آن پی ببرد. آموزش جغرافیا کشاورزی به کنجکاوی و نیاز دانشجو در مورد چه چیزی، کجایی، چرایی و چگونگی پدیده ها و پراکندگی آن ها، شکل و نوع آن ها پاسخ می دهد. شناخت محیط های کشاورزی در مقیاس های مختلف اعم از محله، منطقه، کشور تا کشورهای همسایه و جهان با ارائه ی اطلاعات و حقایق لازم درباره ی این محیط ها، پیش شرط لازم برای برخورد منطقی و رفتار معقول با محیط های کشاورزی است. به طور کلی سواد جغرافیای برای هر دانشجوی کشاورزی از الزامات امروز است چون باعث ارائه درکی واقع بینانه نسبت به محیط های کشاورزی و پدیده های مختلف آن می شود.

۲- آموزش جغرافیای کشاورزی با فراهم کردن درک روابط انسان و محیط و تأثیرات متقابل این دو بر یکدیگر که در واقع هدف جغرافیا است، نوع بهره برداری انسان را از محیط های کشاورزی را مورد توجه قرار می دهد و راه های حفظ و نگهداری منابع و بهره برداری صحیح از آن ها را معرفی می کند. استفاده از تکنولوژیهای نامناسب و طمع انسان برای بهره برداری از محیط های روستایی سبب مشکلات عدیده ای زیست محیطی شده است. لذا آشنایی دانشجویان کشاورزی با این مسائل در تصمیم گیریهای آینده آنها تاثیر گذار خواهد بود .

۳- مسائل عمده ای که کشاورزی امروز با آن مواجه است، همگی دارای بعد جغرافیایی اند، برای مثال حرکات جمعیت روستایی، غذا و گرسنگی در روستاها ، بی سوادی مردم روستایی، فقر روستایی ، بیکاری جوانان روستایی، انقراض نسل گیاهان و جانوران، فرسایش خاک، بیابان زایی، مخاطرات محیطی، تغییرات آب و هوا، محدودیت منابع، نابرابری های اقتصادی و اجتماعی در محیط های روستایی و ... این مسائل مربیان و برنامه ریزان درسی و محققان را ترغیب می کند که ریشه های جغرافیایی این مشکلات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی را شناسایی و برای آموزش های خود به طور عاقلانه و مناسب برنامه ریزی کنند و به حل مسائل و مشکلات محیطی اهتمام بورزند و در جستجوی راه حل مسائل برآیند.

۴- از طریق آموزش جغرافیای کشاورزی و شناخت و درک آن، احساس تعلق و مسئولیت نسبت به روستاها و مناطق کشاورزی بوجود می آید . دانشجویان با شناخت منابع ، ویژگی ها و قابلیت های کشاورزی کشوری که در آن زندگی می کنند، به کشور

و کشاورزی و منابع طبیعی آن علاقه مند می شوند و این زمینه‌ساز اقدامات مثبتی است که در آینده بوسیله آنها صورت خواهد گرفت.

۵ - افراد با فهمی که از جغرافیا کشاورزی بدست می آورند و به نوعی سواد جغرافیایی کشاورزی که در طی مراحل مختلفی کسب می کنند دلیل تقویت مهارت های آنان خواهد بود. این درک و فهم حاصله در آینده کاربرد های زیادی خواهد داشت.

به این ترتیب باید واحدهای درسی مرتبط با جغرافیای کشاورزی بنا به نیازهای آموزشی هر رشته به واحدهای اجباری یا اختیاری دروس دانشگاهی فرصتی برای فارغ التحصیلان فراهم می کند تا حداقل دانش جغرافیای کشاورزی را کسب کنند. در طراحی این واحد درسی باید نیازها و شرایط جامعه و ویژگی های مخاطبان لحاظ شده و در تعیین منابع آموزشی بر سه جنبه دانشی، نگرشی و رفتاری توجه مناسب شود.

که اطلاعات جمع آوری شده از دانشجویان برای توصیف وضعیت موجود به شکل زیر است:

با توجه به جدول ۱ توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه ، نشان می دهد که از ۵۰ نفر دانشجویی که در نمونه بوده اند ۲۰ نفر (۴۰ درصد) مونث و ۳۰ نفر (۶۰ درصد) مذکر بودند.

جدول ۱- توزیع فراوانی مربوط به جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
زن	۲۰	۴۰
مرد	۳۰	۶۰
جمع	۵۰	۱۰۰

با توجه به جدول ۲ توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه ، نشان می دهد که از ۵۰ نفر دانشجویی که در نمونه بوده اند ۴۶ نفر (۹۲ درصد) مجرد و ۴ نفر (۸ درصد) مذکر بودند.

جدول ۲- توزیع فراوانی وضعیت تاهل

وضعیت تاهل	فراوانی	درصد
مجرد	۴۶	۹۲
متاهل	۴	۸
جمع	۵۰	۱۰۰

با توجه به جدول ۳ چنین مشخص می شود که از ۵۰ نفر افراد مورد مطالعه ۷۲٪ از افراد مورد مطالعه در شهر و ۲۸٪ نیز در روستا اسکان دارند.

جدول ۳- توزیع فراوانی مربوط به محل سکونت

محل سکونت	فراوانی	درصد
شهر	۳۶	۷۲
روستا	۱۴	۲۸
جمع	۵۰	۱۰۰

با توجه به جدول شماره ۴ مشخص می شود که وضعیت اقتصادی ۸ نفر (۱۶٪) از جامعه مورد مطالعه پایین تر از متوسط جامعه می باشد، ۳۶ نفر (۷۲٪) در حد متوسط جامعه و ۶ نفر (۱۲٪) بالاتر از سطح متوسط جامعه می باشند.

جدول ۴- توزیع فراوانی وضعیت اقتصادی خانواده

وضعیت اقتصادی خانواده	فراوانی	درصد
پایین تر از سطح متوسط جامعه	۸	۱۶
در حد متوسط جامعه	۳۶	۷۲
بالاتر از حد متوسط جامعه	۶	۱۲
جمع	۵۰	۱۰۰

با توجه به جدول ۵ ماکزیمم سن گروه مورد مطالعه ۲۷، مینیمم ۱۸ سال و میانگین سنی این گروه ۲۲ سال می باشد. بنابراین میتوان نتیجه گیری کرد که جمعیت مورد مطالعه جمعیت جوانی می باشند. و برای آموزش آمادگی کافی را خواهند داشت و روحیه نوگرایی بیشتری نسبت به افراد پیر دارند.

جدول ۵- مقایسه میانگین سنی افراد مورد مطالعه

متغیر	بیشینه	کمینه	میانگین	انحراف استاندارد
سن	۲۷	۱۸	۲۲	۲

نیاز دانشجویان به فراگیری درس جغرافیای کشاورزی

با توجه به جدول ۶ بیشترین نیاز دانشجویان از نوع آرمانی و رفاهی بوده با میانگین ۲,۶ و ۲,۴ می باشد و کمترین نوع انگیزه زیستی با میانگین ۲ بدست آمده است. ولی در کل ۴ بعد انگیزه ها را که با هم در نظر بگیریم میانگین شان ۲,۳ هست که در سطح متوسط است. (تعداد ۵۰ نفر می باشد)

جدول ۶- مقایسه ۴ بعد انگیزه دانشجویان

انحراف استاندارد	میانگین	ابعاد انگیزه
۳	۲	زیستی
۳	۲/۶	آرمانی
۴	۲/۲	هویتی
۳	۲/۴	رفاهی

یافته های حاصل از آزمون t-test

بین این ۴ انگیزش (total) و سن همبستگی وجود دارد که جهت همبستگی مثبت هم هست یعنی با افزایش سن انگیزه هم در دانشجویان بیش تر می شود.

بین وضعیت تأهل و ابعاد انگیزه همبستگی وجود دارد که جهت این همبستگی منفی می باشد یعنی افراد مجرد نسبت به افراد متأهل انگیزه بیشتری جهت دریافتن جغرافیای کشاورزی دارند.

بین جنسیت دانشجویان و ابعاد انگیزشی آنان همبستگی وجود دارد.

بین درآمد خانوار دانشجویان و ابعاد انگیزشی همبستگی وجود دارد که جهت این همبستگی هم مثبت است یعنی با افزایش درآمد انگیزه افراد جهت آموزش جغرافیای کشاورزی بیش تر می شود.

بین محل زندگی دانشجویان و ابعاد انگیزشی آنان همبستگی وجود دارد.

جدول ۷- فراوانی و درصد گویه ها

گویه ها		خیلی کم فراوانی درصد		کم فراوانی درصد		متوسط فراوانی درصد		زیاد فراوانی درصد		بسیار زیاد فراوانی درصد	
امکان کسب درآمد بیشتر	۷	۱۴	۱۱	۲۲	۱۷	۳۴	۱۱	۲۲	۴	۸	
تأمین مایحتاج زندگی	۱۱	۲۲	۷	۱۴	۲۰	۴۰	۱۱	۲۲	۱	۲	
فراهم بودن امکانات و شرایط لازم برای زندگی	۸	۱۶	۱۴	۲۸	۱۹	۳۸	۹	۱۸	۰	۰	
فراهم بودن امنیت شغلی	۸	۱۶	۱۶	۳۲	۱۱	۲۲	۱۴	۲۸	۱	۲	
کسب رشد و بالندگی	۵	۱۰	۹	۱۸	۱۴	۲۸	۱۶	۳۲	۶	۱۲	
ارضای حس کنجکاو و جستجوگری	۳	۶	۷	۱۴	۷	۱۴	۱۸	۳۶	۱۵	۳۰	
آشنایی با روشها و شیوه های نوین علمی	۱	۲	۸	۱۶	۱۴	۲۸	۱۶	۳۲	۱۱	۲۲	
داشتن دانش و توانایی و مهارت لازم در این زمینه	۶	۱۲	۶	۱۲	۱۹	۳۸	۱۰	۲۰	۹	۱۸	
کسب رضایت خانواده و دوستان	۱۴	۲۸	۱۰	۲۰	۱۲	۲۴	۹	۱۸	۵	۱۰	
کسب محبوبیت و منزلت اجتماعی	۷	۱۴	۱۱	۲۲	۱۵	۳۰	۱۳	۲۶	۴	۸	
برای اثبات خود به دیگران	۱۰	۲۰	۶	۱۲	۲۱	۴۲	۷	۱۴	۶	۱۲	
امکان کسب افتخارات و شناخته شدن در جامعه	۶	۱۲	۸	۱۶	۱۸	۳۶	۱۱	۲۲	۷	۱۴	
ایجاد روحیه شاد و لذت بخش با گذراندن این درس	۵	۱۰	۹	۱۸	۱۸	۳۶	۱۳	۲۶	۵	۱۰	
هیجان انگیز بودن یادگیری این درس	۶	۱۲	۱۰	۲۰	۱۵	۳۰	۱۱	۲۲	۸	۱۶	
لذت بردن از زندگی	۶	۱۲	۱۳	۲۶	۱۶	۳۲	۱۳	۲۶	۲	۴	
ارتباط زیاد با افراد متخصص	۲	۴	۸	۱۶	۱۵	۳۰	۱۶	۳۲	۹	۱۸	

فاز دوم : علل و عوامل نبود احساس نیاز دانشجویان نسبت به جغرافیای کشاورزی

هدف از انجام این فاز تحقیق، شناسایی علل و عواملی است که موجب نبود احساس نیاز در دانش آموختگان کشاورزی نسبت به جغرافیای کشاورزی شده است.

مطالعات نشان می دهند که در میان عوامل متعدد و گوناگون تأثیرگذار بر یادگیری و پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان، انگیزش نقش برجسته و بلکه مهم تری را ایفا می نماید. حال باید به دلایل نبود احساس نیاز جهت آموزش جغرافیای کشاورزی در بین دانشجویان بپردازیم که به شرح زیر می باشد:

۱- نداشتن اطلاعات کافی درباره جغرافیای کشاورزی

۲- پایین بودن اعتماد به نفس در دانشجویان

۳- جغرافیای کشاورزی برای این دانشکده و اساتید و دانشجویان تبدیل به یک نیاز نشده است.

۴- ارتباط نداشتن دانشکده با مراکز بخش کشاورزی

۵- نبود تاکید بر مهارت های عملی و مورد نیاز بخش کشاورزی در دانشکده

۶- کم توجهی مسئولین دانشگاه به این موضوع مهم

۷- پایین بودن حس غرور نسبت به این رشته

۹- عدم رضایت دانشجویان از تحصیل در رشته کشاورزی

فاز سوم: ارائه راهبردها

هدف از تشریح این فاز، ارائه راهکارها و پیشنهادات در راستای ایجاد احساس نیاز به یادگیری جغرافیای کشاورزی در بین دانشجویان کشاورزی می باشد که در ادامه، به آنها اشاره می کنیم:

۱- ارتباط دانشکده با مراکز بخش کشاورزی

۲- بالا بردن دانش دانشجویان درباره جغرافیای کشاورزی با برگزاری جلسه ای با همین عنوان

۳- تاکید بر مهارت های عملی و مورد نیاز بخش کشاورزی در دانشکده

۴- برگزاری کلاس های آموزشی برای دست اندر کاران تولید کشاورزی در این خصوص

۵- برگزاری کلاسهای ضمن خدمت برای کارشناسان کشاورزی در مراکز خدمات کشاورزی و جهاد

۶- ارائه الگویی کشت مناسب هر منطقه در کشور

۷- لزوم آشنایی افراد با جغرافیای کشاورزی در دوران مدرسه به خصوص در دوران ابتدایی به این صورت که جغرافیای کشاورزی را در یک فصل کتاب جغرافیای دوران تحصیل تلفیق کرد.

۸- تالیف کتابها، مجلات و... پیرامون جغرافیای کشاورزی و در دسترس قرار دادن آن برای علاقه مندان این حیطه

۹- لزوم شناخت کامل ویژگی های آب و هوایی، ارتفاع از سطح دریا، منابع آب و میزان شوری آن، نوع خاک و رطوبت و... هر منطقه برای کلیه افراد دخیل در امر کشاورزی

۱۰- بکارگیری تجارب کشاورزان خبره در جهت شناسایی پتانسیل های جغرافیای کشاورزی هر منطقه

۱۱- شناساندن پتانسیل های هر منطقه برای تولید محصولی خاص

۱۲- تخصیص بودجه خاص به دانشگاه جهت انجام فعالیت های پژوهشی که در جهت افزایش تمایل دانشجویان برای یادگیری این درس

فاز چهارم:

هدف از انجام این فاز، ارائه راهکارها و پیشنهاد ها برای عملیاتی کردن آموزش های جغرافیای کشاورزی و احساس نیاز آنها نسبت به این موضوع می باشد.

* گنجاندن مسایل مربوط به جغرافیای کشاورزی در برنامه آموزشی تمام مقاطع دانشکده

* برپایی جشنواره های مربوط به جغرافیای کشاورزی در سطح دانشگاه ها

* برگزاری سمینار هایی با عنوان جغرافیای کشاورزی در دانشکده

* برگزاری فیلم هایی در دانشکده در رابطه با همین موضوع

* طرح درس یا درسی با موضوع جغرافیای کشاورزی در برنامه آموزشی دانشکده (گردشهای علمی و بازدید ها در بخش عملی درس و ارائه گزارش کار برای درک این مطلب مناسب است در حالی که دانش جغرافیایی و سیاست گذاری بر پایه آن یکی از نقصان های برنامه ریزی های توسعه در روستاها و مناطق کشاورزی بوده و به نظر می رسد که بعنوان یک ابزار ضروری برای برنامه ریزی کمتر مود توجه قرار گرفته است. بنابراین دانش جغرافیایی می تواند به یک تولید کننده یا مدیر بالقوه در راستای آگاهی از مسائل و تلاش برای کاهش یا رفع آنها موثر واقع شود. در بخش تئوری کلاس میتوان روی این مباحث و کاربردهای جغرافیا در آن و همچنین ارائه نمونه های موفق تمرکز کرد و برنامه هایی را پیاده نمود).

آشنایی دانشجویان با شرایط و اوضاع اقلیمی و جغرافیای مناطق مختلف کشور و شناسایی پتانسیل های آن مناطق به طوری که بهره برداری بر اساس شاخص های اقلیمی و جغرافیایی در کشور باشد.

* دعوت از کشاورزان و کارشناسان مجرب جهت تبادل اطلاعات با دانشجویان در رابطه با جغرافیای کشاورزی

* آموزش الکترونیکی و ایجاد سایت های آموزشی.

نتیجه گیری و پیشنهادات

با توجه به نیاز پیشرفت کشاورزی ایران همچون کشورهای پیشرفته، این مسئله کارشناسان این حیطه را وادار به گسترش و شناساندن اطلاعات و آگاهی های لازم پیرامون مسئله کشاورزی می نماید. لذا مسئله مهمی که در گسترش و بالا بردن راندمان و عملکرد کشاورزی دخالت دارد بحث جغرافیای کشاورزی می باشد. و همچنین جغرافیای کشاورزی وظیفه بررسی و تبیین الگو، سازمان و ساختار فضایی کشاورزی و تفاوت های آن را در ابعاد مختلف مکانی بر عهده دارد. و از سوی دیگر جهت ارائه راهبردهای عملیاتی برای بهره وری بهینه از محیط به منظور توسعه کشاورزی در ناحیه ی معین تلاش می کند این هدف جغرافیای کشاورزی در مرحله اول با مطالعه و ارزیابی عوامل متشکله محیط کشاورزی به صورت مجرد در ابعاد طبیعی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی پیگیری می شود و در ادامه از طریق تجزیه و تحلیل مجموعه پیوسته عناصر محیطی در غالب واحد محیط کشاورزی در نگاهی همه سونگر و سیستماتیک جهت تعیین قابلیت و ارائه الگوی مناسب بهبود کشاورزی و تعیین نواحی همگن دنبال می شود. که در این بین آگاهی و شناخت جغرافیای کشاورزی از طریق آموزش اصولی و کاربردی صورت خواهد گرفت.

منابع

نوری، هدایت ا... ۱۳۷۹. تحلیل فضایی در جغرافیای کشاورزی. دانشگاه اصفهان.

سینگ جاسبر و اس اس دیلون. ۱۳۷۴، جغرافیای کشاورزی، ترجمه سیاوش دهقانیان و دیگران، دانشگاه مشهد، مشهد.

شکوئی، حسین. ۱۳۷۵، اندیشه های نو در فلسفه جغرافیا، جلد اول، گیتاشناسی، تهران.

گریک، دیوید. ۱۳۸۲. مقدمه ای بر جغرافیای کشاورزی. ترجمه دهقانیان و دیگران. انتشارات دانشگاه فردوسی.

بدری فر، منصور. ۱۳۹۱. جغرافیای اقتصادی ایران. انتشارات دانشگاه پیام نور.

دهقانیان، کوچکی، کلاهی، اهری. ۱۳۷۹. جغرافیای کشاورزی. مشهد. انتشارات دانشگاه فردوسی.

کاظمی پور، شهلا. ۱۳۷۶. ضرورت آموزش مسائل جمعیتی از طریق آموزش رسمی.

Sick , wolf-Dither.1983. Agrargeographie, Dasgeographisches seminar
Rother, Klaus.1988.Agrargeographie,in:Geographisch Runoschau.no.40